

SVERIGE 5:25
NORGE 6:90
DANMARK 7:10
INKL. MOMS

MYNT KONTAKT

OKTOBER
1978

8

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Ett ”medalj- epigram”

Sid
210

av Johan Gabriel Oxenstierna

ÖREBRO SOM MYNTORT UNDER 1200-TALET Sid 206

PORTRÄTT AV EN STORSAMLARE Sid 211

ETT MYNT FRÅN POMMERN Sid 212

FARLIGA LEKSAKER Sid 213

SUOMALAISET LUKIJAMME VOIVAT KIRJOITTA MEILLE SUOMEKSI Sid 216

OKTOBERERBJUDANDE

VAR NYA LAGERPRISLISTA HAR JUST UTKOMMIT, HAR DU INTE FATT DE SA SÄND OSS NAMN OCH ADRESS SA SKICKAR VI DEN OMGÅENDE HELT UTAN KOSTNAD, LISTAN INNEHALLER MYNT FRÅN SAVAL SVERIGE, NORDEN OCH ÖVRIGA LÄNDER, ÄVEN RIKLIGT MED SVENSKA SEDLAR.

SVERIGE 2 KRONOR			SVERIGE 10 ÖRE					
1876	1?	50:-	1939	1+	15:-	1890	0	1300:-
1877	1?	50:-	1939	01	20:-	1890	1	12:-
1878	1?	60:-	1940	1+	15:-	1902	1a1+	20:-
1880	och 1?	90:-	1940	01	25:-	1904	01/0	150:-
1892	oflagad 01	2700:-	1940	omgr.4 1+	50:-	1907	01/0	350:-
1892	flagad 1?	60:-	1942	1+	25:-	1909	1+/01	60:-
1897	1?	40:-	1943	01	30:-	1911	1+/01	85:-
1897	1	80:-	1944	01/0	55:-	1915	1+	40:-
1898	1?	40:-	1944	01	20:-	1916	0	150:-
1898	1	75:-	1945	G 1+	30:-	1917	01/0	100:-
1900	1?	45:-	1945	G 01	50:-	1919	1+	15:-
1903	1	275:-	1945	G 01/0	25:-	1927	1+/01	30:-
1904	1?	40:-	1945	TSpåg 01	50:-	1929	0	135:-
1904	1	80:-	1945	TSpåg 01	30:-	1933	01	20:-
1906	1?	40:-	1946	01	50:-	1934	01a0	35:-
1906	1	80:-	1946	01/0	20:-	1935	0	75:-
1906	1+/01	625:-	1947	1+	30:-	1937	0	45:-
1907	1?	35:-	1947	01	50:-	1938	0	100:-
1907	1	70:-	1948	01	50:-	1939	0	150:-
1907	1+	200:-	1949	01	12:-	1940	N	50:-
1910	1?	20:-	1950	1+	20:-	1940	S	50:-
1910	1	40:-	1950	01	15:-	1941	0	25:-
1912	1?	35:-	1950/51	1+	25:-	1946	01	75:-
1913	1?	20:-	1950/51	01	35:-	1947	0	30:-
1913	1	40:-	1952	1+	6:-	1948	01a0	10:-
1914	1?	25:-	1953	1+	25:-	1949	1+/01	35:-
1914	1	50:-	1953	01	55:-	1950	0	50:-
1915	1?	30:-	1953	01/0	6:-	1953	0	15:-
1922	1?	15:-	1954	1+	20:-	1954	01	60:-
1922	1	30:-	1954	01	25:-	1955	0	30:-
1924	1?	20:-	1955	01	55:-	1956	0	30:-
1924	1	40:-	1955	01/0	20:-	1957	0	30:-
1924	01/0	500:-	1956	01	20:-	1959	0	30:-
1926	1?	15:-	1957	1+	35:-	1962	S	30:-
1926	1	30:-	1957	01	20:-	1963	0	20:-
1928	1	45:-	1958	01	25:-	SVERIGE 2 ÖRE		
1929	1	30:-	1959	1+	50:-	1916	0	250:-
1929	1+	60:-	1959	01	25:-	1917	0	150:-
1930	1+	60:-	1961	1+	50:-	1918	0	250:-
1931	1	20:-	1961	01	10:-	1921	0	110:-
1931	1+	30:-	1963	01	8:-	1930	01/0	95:-
1931	01	100:-	1964	01	8:-	1934	0	100:-
1934	1	15:-	1965	01	8:-	1935	0	85:-
1934	1+	25:-	1966	01	5:-	1937	0	90:-
1935	1	15:-	1968	01	10:-	1939	0	60:-
1935	1+	25:-	1969	0	5:-	1940	0	60:-
1936	1	15:-	1969	01	10:-	1941	0	60:-
1936	1+	20:-	1970	0	5:-	1942	m.järn	200:-
1936	01	40:-	1970	01	12:-	1944	0	100:-
1936	01/0	90:-	1971	0	6:-	1945	0	100:-
1938	1+	15:-	1971	01	75:-	1948	0	75:-
1938	01	25:-	GLÖM INTE ATT SKICKA EFTER VÅR NYA LAGERLISTA!!			1949	0	75:-

Alla priser inkl. moms. - Full bytesrätt inom 8 dagar. Porto tillkommer.

PEO MYNT & FRIMÄRKEN AB

DROTNINGGATAN 29, BOX 16 245, S-103 25 STOCKHOLM
TELEFON 08-21 12 10

MYNTKONTAKT

SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag-fredag kl. 10.00-13.00)

Myntkontakt:
Postgiro 42 30 50 - 4
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer mellan
den 10:e och 15:e varje månad
Ingen utgivning under juni och juli

Prenumeration: helår 47:—

REDAKTION

*Huvudredaktör
och ansvarig utgivare:*
Torgny Lindgren
Telefon 018-12 09 94
Sankt Olofsgatan 12
752 21 Uppsala

Biträdande redaktörer:
Madeleine Greijer
Torbjörn Sundquist

Copyright:
Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning
Telefon 08 - 67 55 98, 62 10 71

Annon priser exkl. moms:

2 sidor (mittuppslag)	1 750:—
2:a omslagssidan	1 000:—
omslaget 4:e sida	1 350:—
1/1 sida (157 x 220 mm)	800:—
2/3 sida (104 x 220 mm)	560:—
1/2 sida (157 x 108 mm)	420:—
1/3 sida (50 x 220 mm)	300:—
1/4 sida (76 x 108 mm)	230:—
1/6 sida (50 x 108 mm)	160:—
1/12 sida (50 x 52 mm)	90:—

Sista materialdag:
Den 15:e i månaden
före utgivning

Annonsmaterial:
Negativ eller positiv offsetfilm
För typografering och sättning av
annonser debiteras nettopriser
Sändes till Masterprint
Kungsgatan 37, 111 56 Stockholm

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

ISSN nr 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstprogrammet 1978

OKTOBER

Onsdag 11. Medeltidssektionen samlas kl. 18.30 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Inger Hammarberg talar om "Sturetidens myntning".

Lördag 21. Föreningsmöte kl. 14.00 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Bengt Sandberg talar om fotografering av mynt och visar bilder.

NOVEMBER

Onsdag 1. Antiksektionen samlas kl. 18.30 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Bengt Hovén talar om Sassaniderna.

Torsdag 9. EXTRA ÅRSMÖTE kl. 18.30 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Ärende: val av två ordinarie revisorer. Antikvarie Gunnel Werner talar om myntkonservering: problem, metoder och resultat, samt visar diabilder.

Onsdag 15. Medeltidssektionen samlas kl. 18.30 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Kenneth Jonsson talar om myntningen i Sverige under åren 1441-1470.

Fredag 24. Höstauktion i hörsalen, Statens Historiska Museer, Storgatan 41, Stockholm, kl. 18.30. Utländska mynt. Visning från kl. 17.00. Se också under AUKTIONER.

Lördag 25. Höstauktionens andra dag med början kl. 14.00. Svenska mynt. Visning från kl. 12.00. Se också under AUKTIONER.

DECEMBER

Lördag 9. Antiksektionen samlas kl. 14.00 på Kungl. Myntkabinetet, Storgatan 41, Stockholm. Harald Nilsson lämnar en kort orientering om kabinetten. Tag gärna med dig egna mynt för bestämning och diskussion!

Onsdag 13. Föreningsmöte kl. 18.30 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Liten julfest.

Onsdag 20. Medeltidssektionen samlas kl. 18.30 Östermalmsgatan 81, Stockholm. Programmet ej fastställt.

Prenumeration på MYNTKONTAKT

MYNTKONTAKT, Svenska Numismatiska Föreningens tidskrift, utkommer fr.o.m. nästa år, 1979, med åtta nummer per år. Utgivningsdagarna blir den 1 februari, den 1 mars, den 1 april och den 1 maj samt den 1 september, den 1 oktober, den 1 november och den 1 december. Prenumerationspriset är för samtliga åtta nummer 55 kr.

Hittills har det varit möjligt att prenumerera på MYNTKONTAKT när som helst under året för de närmast följande 12 månaderna. Detta system har dragit med sig stora kostnader och tekniska olä-

genheter för oss utan att det kan sägas ha medfört några egentliga fördelar för prenumeranterna.

Vi har därför beslutat att lägga om prenumerationssystemet. I fortsättningen skall prenumeration alltid omfatta ett kalenderår.

Alla prenumeranter på MYNTKONTAKT, vilkas prenumeration utgår någon gång under innevarande höst, får sig tillsänt ett inbetalningskort, som avser prenumeration på tidskriften till detta års utgång. Prenumeranter, vilkas abonnemang utgår någon gång under våren 1979, kommer att få sig tillsänt ett inbe-

talningskort, som avser prenumeration på MYNTKONTAKT till utgången av 1979.

De vilkas prenumeration upphör med föreliggande nummer nr 8 av MYNTKONTAKT, oktober 1978, kan prenumerera fr.o.m. november 1978 t.o.m. utgången av 1979 med en inbetalning av 63 kr. De vilkas prenumeration upphör med nr 9, november 1978, kan prenumerera fr.o.m. december 1978 t.o.m. utgången av 1979 med en inbetalning av 59 kr.

Fr.o.m. 1980 kommer sålunda alla prenumerationer att avse helt kalenderår.

Förmåns- prenumeration på MYNTKONTAKT

Medlemmarna i alla de till Svenska Numismatiska Föreningen anslutna föreningarna (klubbarna) — se februari-numret av MYNTKONTAKT för i år — har rätt att prenumerera på MYNTKONTAKT till förmånspris. Förmånspriset innebär en rabatt av inte mindre än 10 kr. per person. Nettopriset för MYNTKONTAKT för hela året 1979 blir sålunda för en förmånsprenumerant 45 kr.

Enda villkoret är, att prenumerationen sker genom den egna föreningen (klubben), att minst 10 personer inom föreningen anmäler sig till förmånsprenumeration och att prenumerationsavgiften för samtli-

ga förmånsprenumeranter inom föreningen insättes i en post på MYNTKONTAKTS postgirokonto 42 30 50-4. Märk talongen *Förmånsprenumeration*. Samtidigt skall föreningen insända en lista med samtliga förmånsprenumeranters namn och adress till Svenska Numismatiska Föreningens kansli, Östermalmsgatan 81, 114 50 STOCKHOLM. MYNTKONTAKT sändes därefter hem individuellt till varje förmånsprenumerant såsom vid annan prenumeration.

Anmälan om förmånsprenumeration för 1979 bör insändas snarast möjligt, allra senast före den 6 januari 1979.

Tag reda på om din förening (klubb) är ansluten till Svenska Numismatiska Föreningen! Om din förening inte har anslutit sig till oss, rekommenderar vi varmt, att den gör det.

Förutom möjligheten till förmånsprenumeration på MYNTKONTAKT har du andra fördelar av att din förening (klubb) är ansluten till Svenska Numismatiska Föreningen. Du får köpa numismatisk litteratur till förmånspris — se augusti- och septembernumren av MYNTKONTAKT för i år —, liksom kan du köpa medaljer och samlarmynt, och du kan genom representant för din förening delta i Svenska Numismatiska Föreningens myntauktioner och göra inköp där. I april i år hade vi en stor tvådagarsauktion och i november kommer vi att ha ytterligare en lika stor tvådagarsauktion.

Förening (klubb), som önskar ansluta sig till Svenska Numismatiska Föreningen, betalar en inträdesavgift av 60 kr — *obs! engångsavgift!* — och från 1979 en årlig medlemsavgift av 90 kr.

Svenska Numismatiska Föreningen, grundad 1873, är en riksomfattande organisation.

Nytt fra den kongelige mynt Kongsberg

Følgende mynter ble preget med årstallet 1977:

5 kroner	4 629 600 stk
1 kroner	26 263 500 stk
50 ører	19 411 750 stk
25 ører	20 150 000 stk
10 ører	43 304 000 stk
5 ører	29 646 000 stk

Det vil i 1978 bli utgitt to spesielle mynter, nemlig

FIG 1

a) 50-KRONE

JUBILEUMSMYNT (Fig. 1)

i anledning av Kong Olav V's 75-årsdag den 2. juli 1978. Mynten er gyldig betalingsmiddel og utgis til pålydende. Opplaget er fastsatt til 800 000 stk. Myntens data er:

diameter: 36 mm
vekt: 27 g
legering: 925 S

FIG 2

Forsiden viser Kong Olav V's portrett i profil, sett fra venstre.

Hovedmotivet på baksiden er Kongsspir (pedicularis sceptrum-carolinum), en blomst som vokser over store deler av landet. Kongens signatur er gjengitt på blomstens venstre side. Mynten er modellert av myntgravør Øivind Hansen.

b) 5 KRONER

MINNEMYNT 1978 (Fig. 2)

Innledningen til reorganiseringen av den norske hær skjedde med bakgrunn i Kong Christian IV's ordnans av 18.1.1628. Denne minnemynten utgis for å markere denne begivenheten.

Mynten er gangbar skillemynt og har følgende data (som ordinær 5 kr):

diameter: 29,5 mm
vekt: 11,5 g
legering: 75Cu 25Ni
rand: glatt

Mynten er modellert av myntgravør Øivind Hansen. På forsiden er benyttet Riksløven og med innskrift KONGE/RIKET/NORGE/5 KRONER. På baksiden vises Kong Christian IV's og Kong Olav V's krone monogrammer på hver side av opprett sverd, og med innskriften HÆREN/1628 1978. Opplagstallene er anslått til ca. 3 mill. stk.

Extra års- möte

Bølge de vid Svenska Numismatiska Föreningens årsmöte den 1 juni 1978 utsedda revisorerna Lennart Hök och Bertil af Klercker (se MYNTKONTAKT 1978 nr 6, sid. 170) har av hälsoskäl av sagt sig sina uppdrag.

I anledning härav kallar föreningens styrelse härmed medlemmarna till EXTRA ÅRSMÖTE i föreningens lokal Östermalmsgatan 81, Stockholm, torsdag den 9 november 1978 kl. 18.30 för val av två revisorer.

Örebro som myntort under 1200-talet

Av BRITA MALMER

Vid sommarens utgrävningar i kv Bromsgården i det centrala Örebro har bl a påträffats ett antal blyavtryck från myntprägling. Avtrycken är av samma sort som de avtryck som hittades under 1960-talets utgrävningar i Lödöse (jfr Myntkontakt 1977:9, s 17). Fynden från Örebro påverkar väsentligt vår uppfattning om de monetära förhållandena i Sverige under 1200-talet.

En yta på ungefär 600 m² har undersökts. Grävningsområdet är indelat i rutor på 2×2 meter. I två sådana rutor i områdets nordöstra del, ruta X18 och ruta X19, har hittats 26 blybitar med avtryck och spridda i omkringliggande rutor ytterligare 6 bitar. Det är troligt att flera avtryck kan komma i dagen innan grävningen avslutas.

Hittills har ingen av våra medeltida mynttyper med bestämdhet kunnat knytas till Örebro. Ett dubbelsidigt mynt med krönt huvud på ena sidan och bokstaven O på den andra har någon gång trots vara präglat i Örebro. Myntet torde i själva verket vara norskt och bör tillhöra 1300-talets förra del (Hemmingsson 1977). En av de fyra typerna av sk svealandsbrakteater med bokstaven M har av Rasmusson gissningsvis hänförts till Örebro (Rasmusson 1962, jfr nedan). Myntningsavfallet från kv Bromsgården kan visserligen inte, som i Lödöse, knytas till en bestämd huskonstruktion, en bevarad grund till en myntningsverkstad. Men man bör kunna utgå ifrån att blybitarna, funna i ett kulturlager på drygt 2 meters djup under nuvarande markyta, inte har transporterats någon längre sträcka. De bör vara spår av myntning som ägt rum i Örebro stad. Hittills har tre olika mynttyper kunnat beläggas.

1. Liljekrona med fem resp fyra punkter på kronringen. Under kronan en punkt. Slät ring. Lagerqvist grupp IX, variant till nr 4. "Svealandspenning". 12 blybitar med lika många avtryck. Bild 1.
2. Bokstaven M inom slät ring. Lagerqvist grupp X:1. "Svealandspenning". En blybit med ett avtryck. Bild 2.
3. Krönt framvänt huvud inom slät ring. Lagerqvist grupp XVII. "Götalandspenning". 18 blybitar med 24 avtryck. Bild 3. Ny variant med starkt förenklad krona bestående av tre divergerande, upptill klubbformigt avrundade flikar. På de tydligaste exemplaren består håret delvis av spetsiga, snedställda öglor. Huvudets storlek är densamma som för de hittills

kända varianterna av grupp XVII. Ringen är smalare och har mindre diameter än på de ovan beskrivna avtryck som motsvarar Lagerqvist grupp X och IX. Trots att motsvarande mynt hittills ej påträffats torde det stå klart att avtrycken härstammar frånprägling av små sk götalandspenningar.

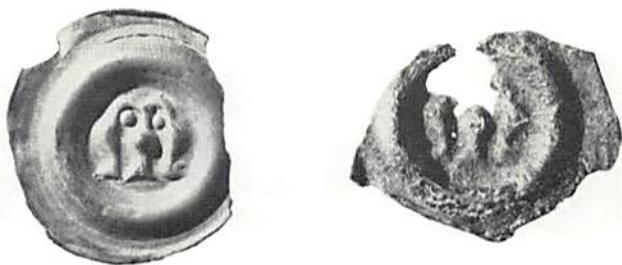
Örebro betecknas som myntort i Magnus Ladulås bekanta testamente, daterat Skara den 22 februari 1285. Detta testamente, enligt vilket vissa omfattande donationer skall betalas genom inkomsterna från mynthusen i Skara, Söderköping, Skänninge, Jönköping, Nyköping, Örebro, Uppsala och Västerås, är en av de få skriftliga källorna till Sveriges äldre medeltida mynthistoria. De aktuella raderna citeras här efter Diplomatarium Svecanum, nr 802, s 658:

BILD 1

Överst t. v. "svealandspenning", Thordeman grupp XIV, Lagerqvist grupp IX. Fyra blyavtryck från tre eller fyra stampar funna i Örebro 1978. Skala 2:1. Foto Juri Tamsalu.

T. v. "svealandspenning", Thordeman grupp XV, Lagerqvist grupp X. T. h. blyavtryck av samma grupp funnet i Örebro 1978. Skala 2:1.
Foto Juri Tamsalu.

"Pro istorum omnium solutione, in westgocia, tam Ecclesie cathedrali, quam alijs locis assignamus monetam skarensen. In østgocia. monetam suthercopie, skiæningie, & iunæcopie. In dyocesi strengeniensi. monetam Nycopie & øræbro. In swecia vero & finlandia, monetam in vpsalia & arosia deputamus, sub hac forma, scilicet, quod quilibet Episcopus in sua dyocesi. Cancellarius noster, atque dapifer, cum monetario super collatis & expensis, erogatis & erogandis, computacionem teneant, quosque in solidum fuerit expeditum, & pro nostra ordinatione singulis plenarie persolutum."

Den närmare ordalydelsen kan vara värd att observera. För betalning inom Västergötland anvisas inkomsterna från mynthusen i Skara, inom Östergötland mynthusen i Söderköping, Skänninge och Jönköping, inom Strängnäs stift mynthusen i Nyköping och Örebro, inom Sverige ("swecia", Uppsverige?) och Finland mynthusen i Uppsala och Västerås. Vidare bestäms att biskopen (inom sitt stift), kanslern, drotsen och myntmästaren skall hålla räkenskap över vad som har betalats och vad som skall betalas.

I testamentet förekommer ingen kontrastering av Götaland och Svealand. Indelningen görs efter landskap och stift utom beträffande "swecia", dit varken Närke eller Södermanland räknas. I arbetet Sveriges medeltidsmynt 1936 intar Thordeman en försiktig hållning till möjligheten att generellt hänföra de tyngre 1200-talsbrakteaterna (vikt ca 0,30 g) till Svealand och de lättare (vikt ca 0,15 g) till Götaland (s 26 passim). Desto starkare har skillnaden mellan Götaland och Svealand kommit att framstå i nyare nu-

mismatisk litteratur. Otivelaktigt var mynträknigen i de båda områdena olika. Åtminstone i vissa svealandskap räknades under 1200-talet åtta penningar på örtugen. I Götaland räknade man däremot sexton penningar på örtugen. Skillnaden i mynträkning framgår bl a av landskapslagarna (H Hildebrand 1887 s 774). I arbetet Svenska mynt under vikingatid och medeltid 1970 genomför Lagerqvist konsekvent en uppdelning av 1200-talsbrakteaterna i en svealändsk, tyngre grupp och en götäländsk, lättare grupp. En motsvarande indelning av M-brakteaterna presenterades av Rasmusson 1962 i en uppsats om ett nyfunnet mynt med omskriften NV-COPIE. Bild 5. Nyköpingsmyntet, troligen präglat för Knut Långe 1229-34, har slät ring och väger 0,32 g. Följaktligen skulle enligt Rasmusson även de något yngre slättingsbrakteaterna med motsvarande vikt och med bokstaven M (hänföra till Magnus Ladulås 1275-90) kunna vara präglade i Nyköping eller Örebro (=Strängnäs stift i Magnus' testamente). De tunga stråltingsbrakteaterna med M skulle då vara präglade i de båda återstående i testamentet nämnda svealandsstäderna, Uppsala eller Västerås. De lätta M-brakteaterna skulle kunna hänföras till de fyra götäländska myntorterna i Magnus' testamente, Jönköping, Skara, Skänninge, Söderköping (jfr Lagerqvist 1970 s 58 och 71). Myntningsavfallet från kv Bromsgården antyder emellertid att kontrasteringen mellan tunga brakteater i Svealand och lätta brakteater i Götaland ej är helt riktig. Åtminstone i Örebro har "svealandspenningar" och "götäländspenningar" präglats tillsammans.

Fr o m mitten av 1200-talet före-

kommer på den svenska brakteatmyntningen endast fyra motiv: krönt människohuvud, krönt lejonhuvud, krona, bokstäver. Tre av dessa motiv är genom myntningsavfallet belagda i Örebro, trots att Örebro knappast kan ha varit landets ledande myntort. För några år sedan hittades i Nyköping i Strängnäs' stift ett blyband med avtryck av myntprägling av samma slag som i Örebro, Bild 4. Men på blybandet läses ej NVCOPIE utan AROS, namnet på Uppsala och Västerås. Hittills har fyndets mynthistoriska konsekvenser knappast kunnat bedömas. Tillsammans ger myntningsavfallen från Örebro och Nyköping anledning till frågan: kan myntningen under 1200-talet delvis ha varit ambulerande? Neutronaktiveringsanalyser, utförda för forskningsprojektet Sveriges mynthistoria, visar att de tekniska resurserna för framställning av rätt silverlegering ännu under Magnus Erikssons tid varit primitiva. Kanske mynttyperna, bilder och bokstäver, i första hand varit knutna till kung och myntmästare och därför möjliga att använda på olika myntorter eller flera olika typer på en ort?

Säkert har många frapperats av den påfallande likheten mellan vissa grupper av "svealandspenningar" och "götäländspenningar", t ex Lagerqvist grupp II/XII B (fågel), III/XIV (Johan Sverkersson), IX/XVI (krona), X/XVIII (bokstäver). Samma myntbild uppträder helt enkelt i två versioner, en avsedd för 1-penningar (alt $\frac{1}{2}$ -penningar, jfr Thordeman 1936 s 26 passim) och en avsedd för $\frac{1}{2}$ -penningar (alt $\frac{1}{4}$ -penningar). Bild 5 visar samma mynt som avbildas i Rasmussons uppsats 1962 om det nya Nyköpingsmyntet, men med mynten pla-

Överst t.v. tre "götalandspenningar", Thordeman grupp XII, Lagerqvist grupp XVII.
 Överst t.h. teckning av örebrovarianten av samma grupp. Därunder blybitar med
 avtryck av minst fyra olika stampar funna i Örebro 1978.
 Skala 2:1. Foto Juri Tamsalu.

BILD 4

T.v. "svealandspenning", Thordeman grupp 1a, Lagerqvist grupp 1b. T.h. blyband med avtryck av samma grupp, funnet i Nyköping. Skala 2:1. Foto Juri Tamsalu.

cerade så att de bildar par. Vi vet nu att tunga och lätta mynt samtidigt präglades i Örebro. Möjligen kan myntningen under 1200-talet ha varit ambulerande. I belysning av myntningsavfallen från Örebro synes det knappast längre troligt att myntparen på Bild 5 tillverkats för separat användning på åtta olika platser runt om i landet. En annan tolkning skulle kunna vara att de fyra myntparen representerar fyra kronologiska faser i ett system med två valörer och ambulerande myntning.

Å andra sidan, om myntningen verkligen varit ambulerande, hur skall då de åtta fasta mynthusen i Magnus Ladulås' testamente för-

klaras? Hypotesen om en ambulerande myntning ger visserligen en rimlig förklaring till fynden av myntningsavfall från Örebro och Nyköping men står i viss motsägelse till innehållet i testamentet.

Grävningen i kv Bromsgården är, när detta skrivs, ännu ej helt avslutad. Flera blyband kan komma att upptäckas, både i Örebro och på andra platser i landet. Säkert väntar ytterligare överraskningar när det gäller 1200-talets svenska mynthistoria. Dess utforskande är ännu i sin begynnelse. Förhoppningsvis kommer så småningom motsägelserna i materialet att visa sig skenbara och låta sig sammanfogas till en syntes.

Litteraturförteckning

- B Hemmingsson, Sverige eller Norge? Två omdiskuterade mynttyper från 1300-talet. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1975-76, s 162-181 (tryckt 1977).
 L Lagerqvist, Svenska mynt under vikingatid och medeltid. Stockholm 1970.
 N L Rasmusson, Nyköping som myntort under Knut Långes tid. Sörmlandsbygden 1962, s 153-57.
 B Thordeman, Sveriges medeltidsmynt, Nordisk Kultur XXIX. Stockholm 1936.
 H Hildebrand, Sveriges mynt under medeltiden. Stockholm 1887 (= Sveriges medeltid I: II, kap. 6, Myntväsendet).

BILD 5

I övre raden "svealandspenningar", Thordeman grupp XV, Lagerqvist grupp X. I undre raden "götalandspenningar", Thordeman grupp XIII, Lagerqvist grupp XVIII C. Mynten är desamma som i illustrationen till Rasmusson 1962 men de har här placerats i par. Skala 2:1. Foto Juri Tamsalu.

Ett "medaljepigram" av Johan Gabriel Oxenstierna

Vid riksdagen i Norrköping 1800 beslöt ständerna att låta slå en medalj till minne av Gustav IV Adolfs och Fredrikas kröning. Denna medalj är beskriven av Bror Emil Hildebrand i *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar etc.*, II, Sthlm 1875, s. 245 under nr 20 (se ill.). Ständerna beslöt också, att medaljen skulle slås på Rikets Ständers Banks bekostnad och att beslutet skulle verkställas av bankofullmäktige.

Dessa beslöt att anförtro graveringen av stamparna till medaljen åt myntgravören professor Lars Grandel, men först i mars 1801 kunde en överenskommelse om hans arvode träffas. Åren gick utan att Grandel levererade några medaljstamplar. Till slut blev han den 8 december 1803 uppkallad till bankofullmäktige och hade då med sig två stampar; av dessa stampar befanns den för medaljens framsida i det närmaste färdig, men den andra stampen däremot inte mer än halv-färdig. Bankofullmäktige framhöll, att dröjsmålet med arbetet inte stämde med vad Grandel flera gånger hade lovat och att det hade ådragit dem mycken kritik. Grandel förklarade att arbetet med medaljen hade måst uppskjutas till följd av många hinder; han preciserade emellertid bara ett av dessa: "Ett ovanligt behof af stämplor till den fortfarande starka myntningen af $\frac{1}{6}$ dels riksdalers stycken hade på längre tid icke lämnat honom någon enda stund af dygnet ledig till annat arbete". Bankofullmäktige dekreterade då: om stamparna

inte var färdiga före utgången av januari 1804, skulle de lämna graveringsuppdraget till någon annan. Det tog skruv: stamparna blev färdiga visserligen inte i slutet av januari men i slutet av april 1804.

Men när stamparna hade lämnats till myntsmeden för att undergå slutlig härdning, inträffade med åtsidesstampen "den oväntade händelse, att en förut osynlig bristfällighet uti stålmaterialen vid härdningen sig yppat, som gör samma stamp för prägling aldeles obrukbar". Grandel fick då i uppdrag att gravera en ny åtsidesstamp; för detta arbete begärde han en tid av fyra, högst fem månader.

I augusti 1805 var den nya åtsidesstampen färdiggraverad och vederbörligen härdad samt erforderligt antal medaljer präglade, men som Gustav IV Adolf då vistades vid armén i Pommern kunde medaljen inte överlämnas till honom förrän bankofullmäktige inhämtat nådig tillåtelse att skicka ut den till högkvarteret i Greifswald.

Det förefaller uppenbart, att dröjsmålet med medaljen först och främst berodde på Grandels tröghet, men skalden Johan Gabriel

Oxenstierna tycks mest ha hört talas om svårigheten att få fram gott stål och fäst sig vid det: den åldrande skalden tog detta till utgångspunkt, då han i ett litet epigram uttalade sin bitterhet över sin samtid. Epigrammet återges här efter Holger Frykenstedts utgåva av Oxenstiernas smådikter *Caractèrer, portraiter och epigrammer*, Sthlm 1956, s. 49.

EPIGRAM

Öfver KröningsMedailens dröjsmål efter Riksdagen i Norrköping 1800

*Sista Kröningspenningen,
Fast befalld af Rikets Ständer,
Är likväl ej slagen än;*

*Och hans dröjsmål deraf händer,
Att man ej mer får igen
Inom alla Sverges länder
Dugligt stål för präglingen:*

*Än det böjde, än det bräckte,
Ingen stämpel riktigt tål.*

*Usla Sverige för ditt slägte
Tryter nu all art af stål.*

Torgny Lindgren

Porträtt av en storsamlare

Mynthandlaren Ulf Nordlind i Stockholm är den lycklige ägaren till ett stort antal auktions- och lagerkataloger utgivna av de kända mynthatersfirmorna D. Holmberg, T. G. Appलगren och N. F. Boberg i Stockholm. Sådana kataloger har, som vi alla vet, i och för sig ett stort intresse i våra dagar, men Ulf Nordlinds samling får ett ökat intresse därigenom att den har tillhört den framstående numismatikern och

myntsamlaren överstelöjtnant *Georg de Laval* (1883-1970). I många av katalogerna har de Laval skrivit kommentarer — ofta högst personligt färgade — kring de utbudna föremålens kvalitet och pris.

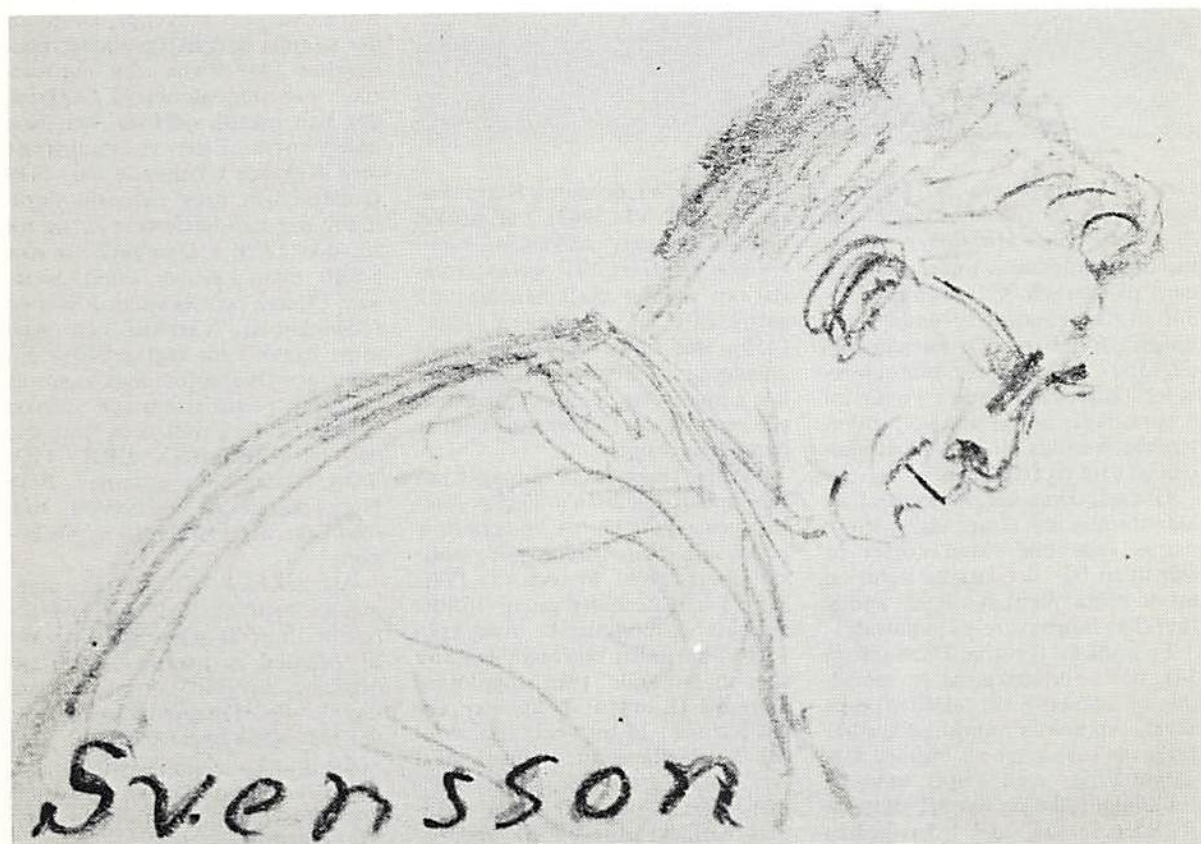
I augustinumret 1970 av Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad har Lars O. Lagerqvist skrivit en minnesteckning över Georg de Laval. de Laval brukade vid våra sammankomster i Svenska Numisma-

tiska Föreningen berätta — livfullt och inte så litet sarkastiskt — om gångna tiders myntauktioner, som han hade besökt, och om kända myntsamlare, som han då hade träffat.

På en myntauktion anordnad av N. F. Boberg den 29 november 1927 roade sig de Laval med att med blyertspenna i auktionskatalogens marginal teckna av den bekante storsamlaren, sedermera stordonatorn, *Sven Svensson* (1855-1928). Om porträttligheten kan den som aldrig har träffat Svensson omöjligt uttala sig med säkerhet, men att döma av paradporträttet av Svensson i MYNTKONTAKT 1978 nr 2, s. 11, förefaller porträttligheten vara rätt god.

Georg de Laval hade många strängar på sin lyra. Han var som många av oss ännu kommer ihåg en god tillfällighetspoet. Den naturligtvis hastigt gjorda blyertsteckningen av Sven Svensson tyder på att han också var en icke oäven tecknare.

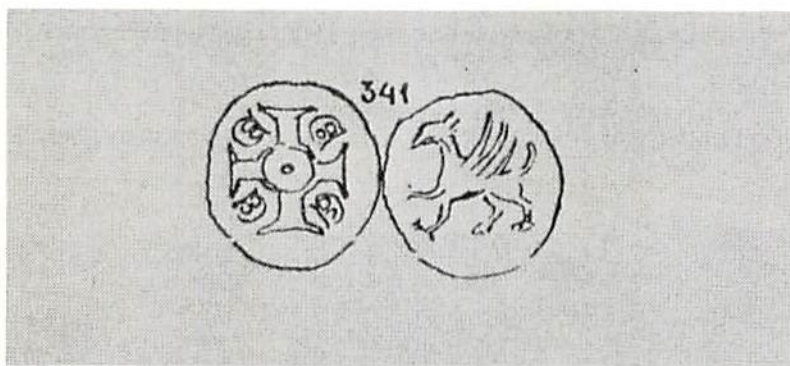
Torgny Lindgren

Ett mynt från Pommern

Av JØRGEN SØMOD

I artikeln berättar författaren, att en polsk numismatiker har påvisat, att ett tidigare till biskopsdömet Kammin hänfört silvermynt måste vara slaget av den nordiske unionskungen Erik av Pommern.

Den tyske forskaren H. Dannenberg upptar i sin *Münzgeschichte Pommerns im Mittelalter* (Pommerns mynthistoria under medeltiden) på plansch XIII som nr 337-341 en rad tvåsidiga *Pfennige* (penningar), som han antar har präglats på 1300-1400-talet för biskopsämbetet i staden Kammin i Pommern (i våra dagar polskt område). Mynten har samtliga ett kors på åtsidan och en grip på frånsidan.

Gripen, detta heraldiska djur av ålderdomlig karaktär, utgör Pommerns vapenbild. Med korset på frånsidan har det ansetts naturligt att hänföra mynten till en andlig (kyrklig) innehavare av mynträtt.

En enda av typerna, Dannenberg 341, har i korsvinklarna ett medeltida s k uncialt E (se bilden). Tyska såväl som polska numismatiker har förgäves sökt efter en biskop, vars namn börjar med denna bokstav. En annan tolkning har erbjudits av R. Kiersnowski, som i den polska

tidsskriften *Wiadomosci Numizmatyczne*, Rok VI (1962), i en artikel betitlad *Monety biskupów kamienskich z XIII i XIV wieku*, föreslår att myntet skall hänföras till hertig Erik I av Pommern (1394-1459). Det finns hädanefter ingen anledning att tro, att det har präglats i myntorten Kammin, och frågan om myntets tillkomstort lämnar han därför öppen.

Myntet finns också upptaget hos Edmund Kopicki: *Katalog podstawowych typów monet i banknotów polski oraz ziem historycznie z polska zwiazanych*, Warszawa 1975, Tom I, del 2, under grupp 36.306, som ett västpommerskt mynt från 1300-1400-talen, närmare bestämt som härrörande från myntorten Kammin (Kamien). Diametern anges här som 12 mm och vikten till 0,2 g. Raritetsgraden anges med "rr", vilket efter det polska systemet betyder 26-3.000 kända exemplar. Kopicki känner till Kiersnow-

skis teori, eftersom han som randanmärkning anför: "Eryk I 1394-1459r?"

Slutligen finns myntet återgivet hos Jerzy Pininski: *Dzieje pieniądza zachodnio pomorskiego*, Szczecin 1976*, varest myntet är illustrerat på tavla II som nr 10 med texten (i översättning) lydande: "Erik I, penning, 1394-1459, okänd myntort".

Erik I är inte okänd i Norden. Han var barnbarn till kung Valdemar Atterdag av Danmark, och under åren 1396-1439 kung av Danmark, Norge och Sverige, känd under namnet Erik av Pommern. Han avsattes 1439 i alla sina nordiska riken och slog sig ner på Gotland, där han idkade sjöröveri och slog dåligt mynt. Efter en uppgörelse med Kristian I lämnade han 1449 Gotland och drog hem till Pommern, där han levde som hertig till sin död 1459. I Danmark lät han prägla mynt i Gurre, Lund, Næstved, Odense och Randers, i Sverige i Stockholm, Västerås och Åbo samt därtill som sagt i Visby. En enda typ från sistnämnda myntort är slagen i hans namn och allenast bekant i två exemplar, en gote där han bär titeln REX ERIC GOTOR, "kung över gutarna". Från Norge känner vi inga mynt, som med säkerhet kan hänföras till honom.

Att bokstaven E på detta pommerska mynt skall stå för Erik förefaller mycket sannolikt. Erik var till sin död en mäktig herre i sitt hemland, suverän hertig av Pommern-Stolp. Han dog i Rügenwalde, där han också ligger begravd.

*) För denna litteraturhänvisning tackar jag Jens Brøns. Det var f.ö. denna uppgift, som inspirerade mig till föreliggande artikel.

Farliga leksaker

De Lauerska myntimitationerna

De flesta svenska myntsamlare torde känna till den serie av små imitationer av svenska mynt med årtalet 1888, som tillverkades av firman L. Chr. Lauer i Nürnberg. Serien består av imitationer av samtliga nominaler (se ill.), Guldmynten har imiterats i mässing och silvermynten i zink. Alla imitationerna har samma diameter, varför de minsta mynten — femkronan, tioöret och ettöret — är minst redu-

cerade relativt sett. Oskar II:s namn och titel resp. valspråk, som förekommer på åtsidan av verkliga mynt, har på de Lauerska myntimitationerna ersatts med firmans namn och hemort; imitationerna av 20 kronor och 10 kronor har firmamamnet också på frånsidan.

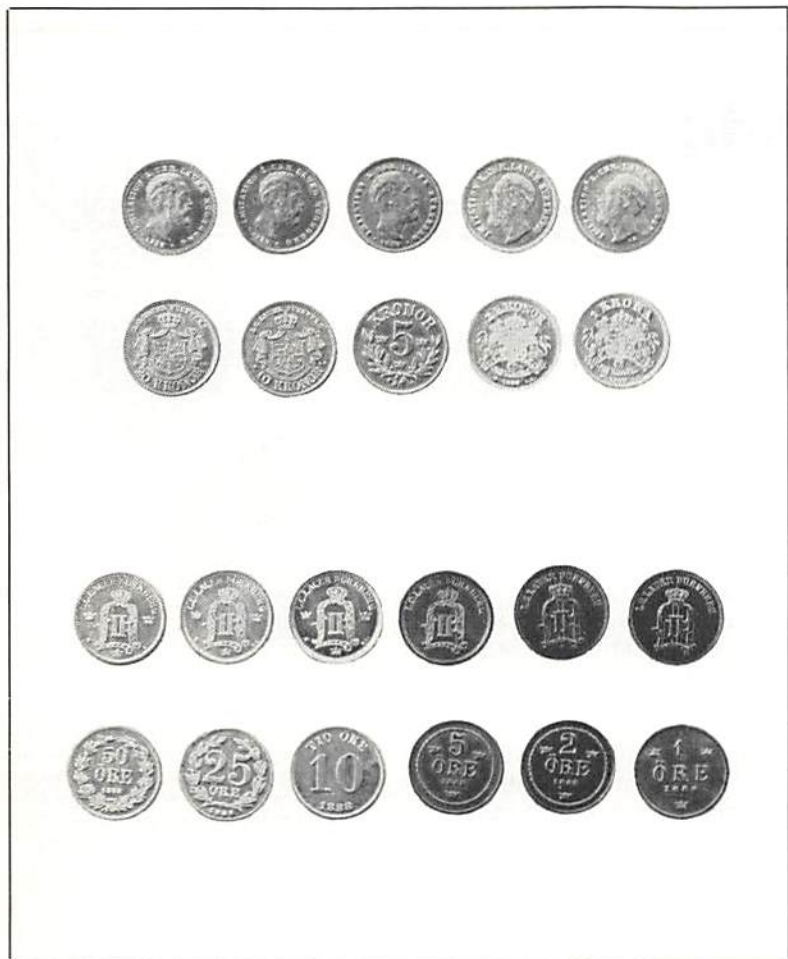
Det är att märka, att i själva verket präglades med årtalet 1888 endast enkronor samt fem-, två och ettören. De flesta av de Lauerska "mynten" bör därför — om man vill vara synnerligen strikt — be-

tecknas som fria fantasier snarare än som imitationer.

Dessa myntimitationer är för all del välgjorda, men det förefaller egendomligt, att de har kunnat lura någon att förväxla dem med verkliga mynt. I Wedbergiska samlingen av tidningsurklipp i riksantikvarieämbetets arkiv finns emellertid flera notiser, som visar, att så har varit fallet och att det befarades komma att bli fallet i än högre grad.

I december 1889 varnar en Stockholms-tidning allmänheten för de Lauerska myntimitationerna. "Fara förefinnes, att penningarne kunna förblandas med 1-öringar, 10-öringar eller 5-kronor, och är kanske faran störst, hvad de senare beträffar. Femkronan är ju ej så allmän och penningen så väl gjord, att nog någon i ett obehagligt ögonblick kan taga miste. Då vi hafva anledning tro, att penningen är spridd i handeln vare sig som spelmark eller leksak, synes oss skäl vara att rätt och slätt förbjuda handeln härmed. Här föreligger, vi kunna ej se annat, ett tyskt 'geschäft' af ingalunda ofarlig art, utan sådant, att det rent af borde på diplomatisk väg beifras. Enligt hvad vi försport, lär penningen ursprungligen hafva från Tyskland inkommit till Halmstad, der den hållits till salu och spridts åt flerå håll". I numret därpå kan tidningen meddela, att några dagar tidigare hade för en handlande Hübennettes i Halmstad räkning "anlänt en sändning af de i förra numret omnämnda, i Tyskland efter svenska penningar efterbildade mynttecknen. På magistratens hemställan har emellertid hr H. returnerat försändelsen. Vårt påpekande af den förefintliga myntimitationen synes således haft vederbörlig verkan, och det är att förmoda, att vederbörande på samma sätt söka mota denna export till oss, hvarhelst den söker sig en möjlighet att införa i landet den tvifvelaktiga varan".

Det omtalas senare, att de Lau-

erska myntimitationerna "blifvit spridda här och där i landsorten", och i januari 1890 berättas, att ett Lauerskt "guldmynt af fem kronors valör äfven förrirat sig till hufvudstaden". Det hade tagits i likvid i en bod vid Observatoriegatan "af en okänd qvinna, som på tillfrågan, om det vore en 5-krona, förklarar, att hon mottagit detsamma för en sådan". "Myntet" beslagtogs av detektiva polisen. Samtidigt meddelas, "att med undantag af det ifrågavarande några falska mynt af dylikt slag icke veterligen förekommit i allmänna rörelsen samt att general-tullstyrelsen förstärkt vederbörande tullkammare att, i händelse spelmarker afbildande svenska mynt skulle till förtullning anmälas, genast insända desamma till vederbörande polismyndighet".

På hösten 1890 omtalas, att svenska regeringen hos tyska regeringen besvärat sig över att till Sverige från Tyskland importerats spelmarker, "hvilka varit förvillande lika i

Sverige nu gängse myntsorter, naturligtvis utan att ega deras metalliska värde". I anledning härav hade "visitation egt rum i flera tyska präglingsanstalter, hvarvid ett stort antal myntliknande spelmarker tagits i beslag". Därjämte hade en högre domstol avlagt dom i saken: "i domstolens utslag heter det, att en lagöfverträdelse enligt visst uppgifvet lagrum föreligger, om minnespenningar, spelmarker o.d. på ena sidan bära samma heraldiska tecken som ett verkligt mynt, sak samma om på andra sidan beteckningen 'Rechenpfennig' o.s.v. står angifven eller icke".

I april 1894 berättas — under rubriken "Falska guldmynt" —, att ett Lauerskt "guldmynt" å 5 kronor hade påträffats i Stockholm "och blifvit inlemnadt å detektiva polistationen. Det torde därför vara skäl, att allmänheten ser upp vid mottagandet af svenska 5-kr., enär utan tvifvel flere sådana tyska mynt äro i omlopp inom hufvudstaden".

Många år senare, mer än ett decennium efter de Lauerska myntimitationernas första insteg i Sverige, hör vi ånyo talas om dem. På försommaren 1901 berättar tidningen Bohuslän, att ett falskt femkronestycke hade utpräglats "i en brödbutik på norr här i Uddevalla. Utrpräglaren sade sig vara främpling och uppgaf sig ega flere dylika mynt, hvilka han 'fått i Venersborg'. Myntet är af någon gul legering samt mindre och betydligt tunnare än ett vanligt 5-kronestycke i guld. På framsidan står tydligt utsett '5 kronor'. Å den motsatta finnes en bild af konungen med inskription deromkring: 'Imitation L. Chr. Lauer Nürnberg'."

Man fäster sig vid att de båda sist citerade notiserna inte talar om leksaker eller spelmarker utan om falskmynt.

Det är givetvis omöjligt att säga, om antalet förväxlingar inskränker sig till de fall, som vi har berättat om här ovan. *Torgny Lindgren*

Ny statlig medalj

Sommaren 1976 utökades vår något vildvuxna medaljflora med en ny statlig medalj "För förtjänster om utrikesförvaltningen". Den instiftades ovanligt nog av utrikesministern själv i departementsprotokoll den 7 juni nämnda år; H M Konungens tillstånd hade först inhämtats och detta meddelades i hovprotokoll den 26 februari 1976. Medaljen utdelas av utrikesministern till dels vid svensk utlandsmyndighet lokalt anställd personal, som på grund av främmande medborgarskap icke kan ifrågakomma för utmärkelsen "För nit och redlighet i rikets tjänst" (NOR), dels honorärkonsul, som ej kan förlänas svensk orden. I regel skall vederbörande ha tjänstgjort minst 15 resp. fyra år i utrikesrepresentationen. Den första utdelningen ägde nyligen rum och därvid belönades förvaltningskandidaten Agneta Grönvik, översättare vid svenska ambassaden i Helsingfors, och trotjänaren vid konsulatet i Alexandria Mohamed Hussein Ahmed.

Medaljen präglas i förgylt silver av 6:te storleken och är med nådigt

tillstånd försedd med kung Carl XVI Gustafs bild på åtsidan och kunglig krona. Frånsidan visar stora riksvapnet. Den är således i samma storlek som medaljen "För nit och redlighet" och har samma utförande och band som denna och övriga tidigare i konselj utdelade medaljer. De sistnämnda disponeras numera av regeringen, men har betydligt ändrats.

Som en märklig föregångare till den nya medaljen kan erinras om att kavassen vid kungl. svenska och norska generalkonsulatet i Alexandria Ali Aga Salah 1884 tilldelades en medalj i silver av 8:e storleken med inskriften "För trogen tjänst" att "i band med svenska och norska färgerna å bröstet bäras". Denna nya medalj blev den sällsynta konseljmedaljen "För långvarig och trogen tjänst", som tydligen fallit i glömska när man nu måste instifta en helt ny medalj. Den användbara Vasamedaljen har ju genom att den i likhet med Vasorden försvunnit ur de nya ordensstadgarna i praktiken avskaffats.

Efter uttalande av statens heraldiska nämnd (utg. dnr 167/75) har det ursprungliga förslagets lilla riksvapen ersatts med stora riksvapnet med hänvisning till att detta numera — bli i uttalande av konstitutionsutskottet — kommit att betraktas som Konungens och det kungliga husets personliga vapen; vapenvalet framhålls vara konsekvent med att medaljen på sin åtsida bär konungsstatschefens bild.

DET NYA RENGÖRINGSMEDEL FÖR MYNT

SILVERTVÄTT

Nu har det kommit det många myntsamlare har längtat efter — ett BRA RENGÖRINGSMEDEL utan biverkningar för silver- och guldmynt. Enligt expertis inom elektrolys- och metallkvalitet är dessa vätskor de i särklass bästa som finns på marknaden.

Rengöringsmedlet är testat och undersökt av KEMISK EXPERTIS och garanterat lika ofarligt för mynt som vatten, lösningen innehåller ej ammoniak. Silver-Tvätt finns i två versioner:

Lösning A Avfettningsmedel för silvermynt plus rengöringsmedel för guldmynt även lämpligt för rengöring av kopparmynt.

Det finns inget rengöringsmedel i dag, som tvättar rent om man inte använder avfettningsmedel.

Lösning B Rengöringsmedel för silvermynt, silversmycken, silverbestick etc... Fullständig beskrivning hur vätskan används finns på etiketten på resp flaska. Kartongförpackning innehållande två plastflaskor, två plastkärl samt en pincett av glasfiberarmerad nylon.

Priser 1- 10 kart. 28:—
inkl. 11- 25 kart. 25:—
moms 26- 99 kart. 20:—
100-199 kart. 15:—
200- kart. 14:—

Frakt tillkommer

Tillverkare:

OMIKRON

Jan-Olof Eriksson

Varvsgatan 16, 931 00 Skellefteå

Tel. 0910-10871 (bost), 0910-31500/434 (arb)

GULD:

Belgien 20 kr	1914 (0)	450:—
Danmark 20 kr	1908 01	600:—
	14 01,0	600:—
10 kr	1890 01	550:—
	1900	550:—
	13	500:—
	08	500:—
	09	500:—
Island 500 kr	1961 01,0	1.950:—
Panama 100 balb.	1975 0	600:—
Ryssland 10 rubel	1899	475:—
Sachsen 10 mark	1879 1+	525:—
USA \$ 5	1906 01	450:—
	1898 01	400:—
\$ 1	1851 01	650:—

POLETTER:

MJÖLK:

Brattfors 1 lit	25:—
Tobo 1 lit	20:—
2 lit	30:—
Hj Svensson Gtberg 1 lit	20:—

SPRIT:

Skellefteå conjak	40:—
1/2 lit brännv.	40:—
Krog 8 Göteborg 2 st	50:—
Karlstad 1 lit	35:—
2 dl	35:—

SPÄRVÄG:

Jönköping 10 olika	230:—
Gävle	10:—
Sthlm	15-20:—
Karlskrona	30:—
Malmö	10:—
Göteborg	15-20:—
Norrköping	8:—
Oslo	75:—
Abo	50:—

BÅT - FÄRJE:

Karl XII torg - Stadsgården	20:—
Sthlms Angslup 5 öre	60:—
12 >	40:—
15 >	40:—
3 >	75:—
25/7 >	30:—
25 >	10:—
Nya ångslups	25:—
Göteborgs färjetraf.	15:—
Marstrandfärjan	30:—
Ångbåtsbol. Flink S-hamn	55:—

OVRIGT:

Uppsala -Margrethills jvg AB	60:—
Standardserie märkt VR	
6 valörer	45:—
Kungsholms omnibus	45:—
Jub ulst i Göteb. 1923	25:—
Mosebacke gångbro	25:—
Avesta 48 tunnor sand	100:—
Glaspollett 20 öre	30:—
Finlandshjälpen 1940	25:—
KF	15:—
Gaspollett Uppsala	15:—
O E Sandberg Skövde	25:—
Spelpollett "Drist o färdig"	80:—
Spelpollett övriga	5-20:—

GÄVLE MYNTHANDEL AB

Lokal: N. Centralgatan 4 · Postadress: Box 293, 801 04 Gävle · Telefon 026-12 82 25

Öppettider: 16-18, lördagar 9-13

FRÅGE-SPALTEN

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till MYNTKONTAKTS FRÅGESPALT.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyerts-kalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet besvaras inte.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Underteckna med namn och adress; anonyma brev publiceras inte.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa kysymyksensä suomeksi. Me käännämme mielellämme kysymykset suomesta ruotsiksi.

Fråga:

Min fråga gäller den av kopparpräglade pollett, som avbildas här bredvid. Trots intensivt letande i tillgänglig litteratur har det inte lyckats för mig att få reda på något om den. Det skulle vara roligt, om jag genom MYNTKONTAKT kunde få någon upplysning om var, hur och när denna pollett är tillkommen.

Ulf Nordlind, Stockholm

Svar:

Tyvärr har det inte lyckats för någon här att identifiera denna pollett. Frågan får därför gå vidare till MYNTKONTAKTS kunniga läse-

krets — kanske någon kan lämna Ulf Nordlind de önskade upplysningarna? De två korslagda bergsmanshammare (?), som avbildas på frånsidan, är inte okända på svenska polletter (Sala), men kvinnofiguren på åtsidan — vad skall hon symbolisera? Bokstäverna M K för tanken till Markus Kock, den från Tyskland inkallade man som från 1625 stod för kopparmyntningen i Sverige och som införde valsverksprägling. Initialerna är desamma — se t.ex. den medalj (eller provmynt?) i stil, storlek och typ lik 1 öre i koppar, som han slog 1628 i Nyköping (Bror Edvard Hyckert, Numismatiska Meddelanden XVII:1, s. 37) och som på frånsidan vid gripens sidor har initialerna M · K. Men Kocks märke var inte två korslagda hammare utan en pil mellan två stjärnor i sköld, och initialerna M K kan ju passa in på många. Förslag till bestämning mottas mycket gärna.

*Torgny Lindgren
Lars O. Lagerqvist*

Fråga:

Det skulle vara välkommet, om MYNTKONTAKT kunde publicera en artikel om vad folk kunde köpa för olika mynt, då dessa gavs ut. Vad kunde de t.ex. köpa för det lilla kopparmyntet 1/6 öre silvermynt 1718 (fig. 1)? Gick det att komma över någonting för 1/2-öringen 1867 (fig. 2)? Sådana frågor får jag ofta av utomstående, som tittar på min myntsamling. Även för min egen del skulle mynten bli mera levande, om jag visste, vad förfäderna hade för nytta av olika mynt.

Egon Svärd, Falköping

FIG 1

FIG 2

Svar:

Tillgången på prisstatistiskt material från äldre tider är synnerligen begränsad. Ekonomisk-historiska forskare har sett en möjlighet att i de omfattande markgångsnoteringarna komplettera prisstatistiken. Från och med 1732 finns markgångstaxorna bevarade i kammarkollegiets arkiv för i det närmaste samtliga län och år. Men markgångstaxorna är inte varupriser i egentlig mening utan värderingar av skattepersedlar: detta har, i varje fall bland yngre forskare, skapat osäkerhet om markgångstaxornas värde som prishistorisk källa. Tyvärr har det inte gjorts många jämförande undersökningar av markgångstaxor och reella marknadspriser, d.v.s. priser till vilka saluförande och köp verkligen har ägt rum. Och det är givetvis reella marknadspriser, som vi behöver för att kunna svara på sådana frågor, som anges här ovan.

Användbara för vårt syfte är däremot månadstaxorna för kött, bröd och dricka i Stockholm, som föreligger i tryck från 1700-talet. De innehåller egentligen maximipriser, som myndigheterna fastställt för de viktigaste livsfrönodenheter, men vi torde kunna utgå från att de reella marknadspriserna i varje fall inte låg högre än maximipriserna i månadstaxorna. I taxan för september 1774 läser vi exempelvis: "Bröd til et öre k:mt bör väga: fint hvetebröd 1 och et ottondels lod, skrädt rågröd 2 och tre fjerdedels dito". Vi vet då, att för ett öre kopparmynt (fig. 3) kunde man i september 1774 i Stockholm köpa sig en rejäl skiva rågröd att stilla den värsta hungern med. (1 lod = 13,3 gram.)

MYNTKONTAKT skall försöka att i den mån vi hittar uppgifter om reella marknadspriser då och då

publicera sådana. Men vi måste redan nu säga, att det tyvärr inte kan bli tal om mer än spridda, tillfälligt funna exempel.

Vad speciellt den 1855 införda halvöringen beträffar var meningarna vid 1853-54 års riksdag delade om behovet av den valören. Kungl. maj:t föreslog i proposition nr 29 den 6 december 1853 införandet av halvöringen: den motsvarade i det allra närmaste 1/6 skilling banko, d. v. s. 2 runestycken banko eller 3 runestycken riksgälds. (1 riksdaler = 48 skillingar; 1 skilling = 12 runestycken. 1 riksdaler banko = 1 1/2 riksdaler riksgälds.) I sitt utlåtande nr 14 den 3 februari 1854 avstyrkte emellertid bankoutskottet bestämt införandet av halvöringen: utskottet ansåg, att ett sådant mynt inte skulle medföra "någon nytta för rörelsen, hvarest skiljemynt af detta ringa värde mera sällan läser förekomma". Borgarståndet och bondeståndet delade bankoutskottets åsikt, men adeln och prästeståndet ansåg, att halvöringar borde införas och präglas tills vidare. Då ståndens beslut inte kunde sammanjämkas, löstes frågan genom omröstning i förstärkt bankoutskott: därvid avgavs 61 röster för och 58 röster emot införandet av halvöringen.

Samtidigt bestämdes, att offentliga räkenskaper skulle föras i jämna riksdaler och ören: allt vad som understeg eller blott uppgick till ett halvt öre uteslöts, och vad som översteg ett halvt öre, utfördes såsom ett helt öre. Priserna i offentliga taxor — såsom markegångstaxor, tulltaxor och medicinaltaxor — angavs i jämna riksdaler och ören. Brevportot, som var 4 skillingar banko = 12 1/2 öre riksmünt, sänktes till 12 öre jämt.

Såväl 1857 som 1858 präglades ett stort antal halvöringar, 1,3 resp. 1,8 miljoner stycken. Efter nio års uppehåll återupptogs präglingen av halvöringar 1867, då emellertid endast ett mycket litet antal sådana präglades, allenast 64.300 stycken.

Varför återupptogs präglingen av halvöringar? Bertel Tingström menar, att detta påyrkats i motion i bondeståndet vid 1865-66 års riksdag och att som motivering anförts behovet av "grindslantar". Men denna intressanta hypotes bekräftas i varje fall inte av riksdagstrycket.

Jag har gått igenom såväl *Tidning från Falköpings stad och Falbygden* som *Sköfde Tidning* för året 1867 och inte sett myntet 1/2 öre omnämnas en enda gång (bortsett från att *Sköfde Tidning* för den 3 augusti 1867 berättar, att en "onämnd" bidragit med 12 1/2 öre till en insamling till förmån för en dövtstum gosse). Även torgpriserna noterades tydligtvis i jämna ören. Enligt *Falköpingstidningen* för den 31 juli 1867 kostade i Skara smör 41 öre och fårkött 25 öre skålpundet samt ägg 50 à 54 öre tjoget. På torget i Hjo såldes kalvkött för 10 à 12 öre per skålpund; i Borås var priset på oxkött 25 à 33 öre skålpundet. I Jönköping såldes sötmjölksost för 37 öre och skummjölksost för 16 öre per skålpund; gädda kostade 20 öre men lake endast 8 öre skålpundet. Ett lösnummer av tidningen kostade 10 öre. Den 21 december 1867 klandrade tidningen ägaren av Falköpings bryggeri, som höjt priset på svagdricka "med icke mindre än 50 procent, eller till 12 öre pr kanna". En notis i *Sköfde Tidning* för den 2 november 1867 är värd att nämnas: mjukt bröd, hälften råg, hälften havre, "afsedt för de mindre bemedlade inom Sköfde församling", såldes för 8 öre skålpundet. (1 skålpund = 425,1 gram.)

När det är fråga om 1867, är det ingen tvekan om vad "öre" betyder: det är *öre riksmünt*, d. v. s. hundradelen av den 1855 införda myntenheten *rikdaler riksmünt*, och man kunde köpa ett tjoget ägg för 50 öre och betala med två 25-öringar eller fem 10-öringar eller tio 5-öringar eller hur man nu ville kombinera ihop mynten.

Men när det gäller äldre tider, kan det vara mycket svårt, ibland helt omöjligt, att avgöra vad som verkligen åsyftas. "Daler" och "öre" betydde i Götaland i regel daler och öre *silvermynt*, men i Svealand, Norrland och Finland daler och öre *kopparmynt*. (1 daler silvermynt = 3 daler kopparmynt.) Det framgår ingalunda alltid otvetydigt, vilketdera det är fråga om i en prisupp-

gift. Och det kunde förorsaka svårigheter även för samtiden: en sörmlänning, som hade köpt något från Småland, kunde t. ex. finna, att det betingade priset i själva verket var tre gånger högre än vad han hade tänkt sig, därför att han själv räknade i daler kopparmynt men hans småländska motpart i daler silvermynt. Som bekant lydde både riksbankens och riksgäldskontorets sedlar å riksdaler. Det förhållandet, att riksbankens och riksgäldskontorets sedlar hade samma nominella beteckning men olika reellt värde, har ibland vållat svårigheter för forskare att utnyttja tidens räkenskapsmaterial — och det kunde vålla svårigheter även för samtiden: det finns exempel på att bokförare råkat addera ihop riksdaler banko och riksdaler riksgälds trots den stora värdeskillnaden. (se ovan).

Även om vi kan fastställa vad som avses med en prisuppgift, är det därför inte alltid så lätt, som när det gäller 1867, att uttrycka noteringen i *konkreta mynt*. När vi försöker svara på frågan "Vad kunde folk köpa för detta mynt", då vållas en svårighet genom det förhållandet, att olika mynt i äldre tider gick i rörelsen med växlande kurs mot varandra.

MYNTKONTAKT skall med nöje återkomma till denna högst intressanta fråga. Under tiden vädljar vi till alla våra läsare att i mån av möjlighet skicka in uppgifter om reella marknadspriser, som kan ge exempel på vad folk kunde köpa för det eller det myntet. Men uppgifterna måste vara *källbelagda*. Det är ingen mening i att MYNTKONTAKT trycker om pris- och löneuppgifter, som hämtats ur grumliga källor. Brev och dagböcker bör kunna ge utmärkta uppgifter om verkligen erlagda priser. Vidare är det nödvändigt att veta exakt vilken tidpunkt, som noteringen avser. Även om inflationen inte gick fram med stormsteg som i våra dagar, så fanns det i alla fall uppenbarligen en viss inflation. Ett pris, som gällde 1860, hade sannolikt ändrats 1870. Det är också viktigt att veta, i vilken del av vårt land ett visst angivet pris gällde. Av många skäl, bl. a. på grund av dåliga kommunikationer, rådde det förr större skillnad i priser i olika landsändar än vad det gör nu för tiden.

Torgny Lindgren

Forts sid 219

FIG 3

För 500 år sedan

Det första svenska myntet med årtal

Ny mynthistorisk medalj från Svenska Numismatiska Föreningen.

År 1478 fick Sverige sitt första årtalsförsedda mynt. Till minne av detta numismatiska 500-årsjubileum ger Svenska Numismatiska Föreningen nu ut en mynthistorisk medalj i modernistisk stil och kraftig relief.

Medaljens motiv

Skulptören Berndt Helleberg, Stockholm har med sin särpräglade stil modellerat fram en medalj med två mycket intressanta motivsidor. Årsidan skildrar riksrådets möte i Södertälje 1478 med myntmästaren i Stockholm för att sluta kontrakt om de mynt denne skulle prägla. Runt kontraktet ses följande personer församlade: i mitten riksföreståndaren Sten Sture d.ä., till höger ärkebiskopen Jakob Ulvsson och till vänster myntmästaren Hans Grawe.

Medaljens framsida visar några av de mynt som slogs med årtal 1478, örtug och halvörtug.

Medaljfakta

Medaljen till 500-årsjubileet av det första svenska årtalsmyntet präglas i följande upplagor:

Metall	Upp-laga	Stor-lek	Vikt
Brons	3 000 ex	45 mm	70 g
Kontr silver	2 000 ex	45 mm	85 g
Guld 18 karat	500 ex	45 mm	115 g

Utgivare: Svenska Numismatiska Föreningen.

Tillverkare och distributör: AB Sporrong

Skulptören

Skulptör Berndt Helleberg är en av våra mest omtyckta medaljskulptörer. Med sina karaktäristiska och konstfulla medaljer i serien "Sveriges regenter under 1000 år" väckte Helleberg stor uppmärksamhet. Med den nu aktuella medaljen visar Helleberg sin förmåga att skapa konstnärligt mycket intressanta och kraftfulla medaljer.

Beställningskupong

Till AB Sporrong, Samlarsektorn
Fack, 761 00 Norrtälje
Tel: 0176-127 20

Ja, jag beställer medaljen över årtalsmyntet.

..... ex i brons à 150: —

..... ex i kontr. silver à 295: —

..... ex i guld 18 karat à 4.620: —

I priset ingår moms, frakt samt konstläderetui.

Samtliga köpare erhåller också utan kostnad Lars O Lagerqvists illustrerade skrift "Det första svenska årtalsmyntet".

Leverans sker mot postförskott.

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Datum _____ Underskrift _____

FRÅGESPALTEN . . .

forts från sid 217

Fråga:

På 1700-talet förekommer termen "plåtsedel", dvs. en sedel om 2 daler, bl.a. hos Bellman. Finns denna benämning belagd efter 1776 års myntreform?

Aron Ekman, Uppsala

Svar:

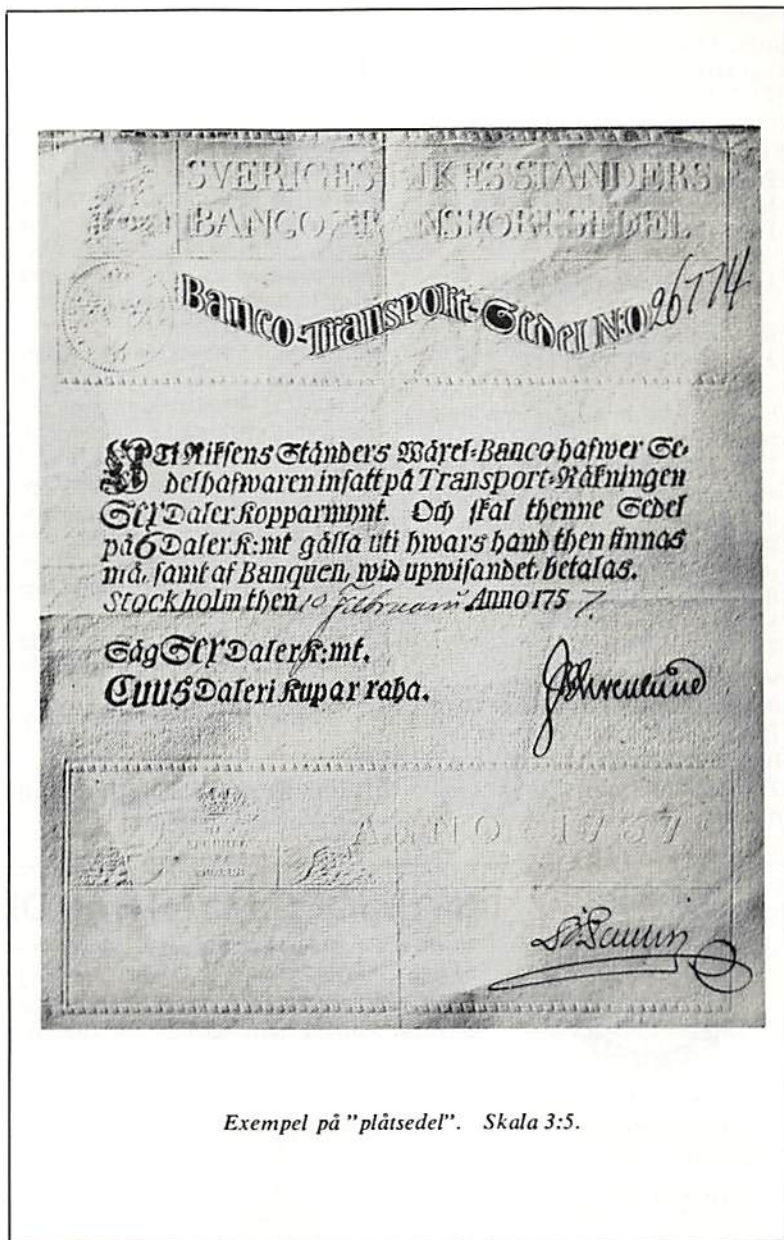
Med *plåtsedlar* avsågs de sedlar å 6 daler kopparmynt, som Rikets Ständers Bank gav ut under åren 1745-1776 (Torgny Lindgren, Riksbankens sedelhistoria 1668-1968, Sthlm 1968, ill. 16, 22 och 31). Anledningen till att de kallades för *plåtsedlar* framgår av min artikel i MYNTKONTAKT 1977 nr 9, s. 5. I Götaland, där folk räknade i daler silvermynt, kallades sedlarna å 6 daler kopparmynt för tvådalersedlar (1 daler silvermynt var som bekant = 3 daler kopparmynt). I enlighet med 1776 års realisationsförordning gick sedlarna å 6 daler kopparmynt, *plåtsedlarna*, efter realisationen i allmänna rörelsen till ett värde av $\frac{1}{3}$ riksdaler specie = 16 skillingar specie.

Långt efter realisationen fortsatte folk att räkna i *plåtar*, varvid 1 *plåt* var = 16 skillingar; i min nyssnämnda artikel har jag kunnat anföra så sena belägg för det som från 1798. Jag har visserligen inte sett benämningen *plåtsedlar* begagnad i tryck efter realisationen, men eftersom vi sålunda vet, att folk begagnade räkneenheten *plåt*, förefaller det högst sannolikt, att de också fortsatte att kalla de sedlar, som representerade värdet av en *plåt*, d.v.s. de alltjämt gångbara sedlarna å 6 daler kopparmynt, för *plåtsedlar*; vad skulle de annars ha kallat dem för? Banken fortsatte att lösa in sina å daler kopparmynt lydande sedlar ända till 1840 (Lindgren, a.a., s. 137).

Så kommer vi till Bellman. Hos Bellman förekommer benämningen *plåtsedlar*, såvitt jag har kunnat finna, endast en gång, nämligen i Fredmans epistel nr 45, där Caisa Lisa tillönskas

"Barn-fader åt Barnet,
Jämt Fästmänner i garnet,
Och Plåtsedlar utan tal!"

När skrev Bellman detta? Olof Byström tidfäster Fredmans epistel nr 45 till tidigast 1773, senast 1786

Exempel på "plåtsedel". Skala 3:5.

(Dikter av Carl Michael Bellman. II. Fredmans epistlar. Kommentar. Sthlm 1945, s. 212). Följaktligen kan det citerade stället i och för sig utgöra ett belägg för att benämningen *plåtsedlar* begagnades efter realisationen.

Nu hör det till historien, att en *plåt* enligt många samstämmiga uppgifter var det gängse "honoraret". "Plåtsedlar utan tal!" blir därmed en tillönskan om en myckenhet klienter.

I nästa stycke säger skalden

"Borga intet Caisa lilla,
Lät Ducaten til dig trilla".

Innebörden är väl helt enkelt en förmaning till Caisa Lisa att inte ge kredit eller låna ut pengar till någon klient utan hålla styvt på *plåtsedlarna*, så att de så småningom förvandlas till dukater. *Plåtsedlar* och dukater: här nämner skalden sålunda så att säga i samma andetag den lägsta sedelvalören och den högsta myntnominalen.

Torgny Lindgren
Forts sid 220

Fråga:

Bjarne Ahlström—Yngve Almer—
Bengt Hemmingsson: *Sveriges mynt
1521-1977*, Sthlm 1976.

Jag vill fråga om följande i denna bok.

1. På sid. 207 (Fredrik I) står:

Myntort/Mint: Huså
1 DALER SILVERMYNT

— — —
½ DALER SILVERMYNT

— — —
Rundmynt/Milled coinage
2 ÖRE SILVERMYNT

Läsaren kan bibringas den uppfattningen, att rundmynten, d.v.s. 2 öre sm, 1 öre sm och 1 öre km, är präglade i Huså. Men så är väl inte fallet?

Borde det inte stå på sid. 207 (så som det gör på sid. 222):

Rundmynt/Milled coinage
Myntort/Mint: Avesta
2 ÖRE SILVERMYNT

2. Varför saknas på sid. 236 (Gustav IV Adolf) ¼ skilling 1806? Jag har detta mynt i min samling.
3. Beskrivningen av 5 kopek på sid. 231 synes mig vara litet väl summarisk:

Rak 7:a och kunglig krona =
Sverige
Böjd 7:a och kejsarlig krona =
Ryssland

Avbildningarna tyder på kunglig/kejsarlig krona på både åtsida och frånsida.

Bertel Tingström har i sin *Svensk numismatisk uppslagsbok*, 3:e uppl., Sthlm 1972, sid. 198, en beskrivning av en svensk 5 kopek med kunglig krona på åtsidan och kejsarlig på frånsidan.

Jag har en 5 kopek med kunglig? krona på åtsidan (tyvärr nära kanten, så kronan kan vara deformerad) och på åtsidan en kejsarlig krona. Årtal 1788 och böjd 7:a. Vilken betydelse har riksäpplet vid identifieringen? På mitt ex. syns ett upphöjt "fyrhugg" (en kvadrat med förlängda sidor = Stora Kopparbergs Bergslags märke).

Var kan jag få tag i en utförlig beskrivning av 5 kopek tillverkade i Sverige och i Ryssland?

Rune Lindgren, Sölvesborg

Svar:

1) En riktig anmärkning. Det skall rättas till nästa upplaga.

2) Visst existerar ¼-skillingen 1806. Tyvärr är den på grund av förbiseende ej medtagen, något som även det kommer att rättas.

3) De främsta skillnaderna mellan de svenska och de ryska femkopekerna är mycket riktigt de raka sjuorna i årtalet och de kungliga kronorna upptill på åt- och frånsidan. Den kungliga kronan skiljer sig från den kejsarliga ryska i det att den har fem byglar i stället för tre. Det i Tingströms bok avbildade myntet har faktiskt en kunglig krona på vardera sidan. Riksäpplet är ej ett lika säkert identifieringstecken; faktum är att banden på globen på de ryska kopekerna ibland kan påminna om Bergslags märke, som stundom återfinns på de svenska kopekerna med årtalet 1787. Den utförligaste artikeln om den svenska efterpräglingen finns i *Numismatiska Meddelanden* 26 (Axel Wahlstedt: Präglingen av ryska 5-kopekstycken i Avesta 1788), som kan inköpas för 40 kr (30 kr för medlemmar) genom Svenska Numismatiska Föreningens kansli.

Bengt Hemmingsson, Genève

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan ett par år etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 22 företag i nio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfalskningar. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB
Mäster Samuelsgatan 11
Box 7862, 103 94 Sthlm 7, tel. 08-10 10 10

Yngve Almer Mynthandel
Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

B. Björnssons Mynthandel
Kullagatan 56, 252 20 Helsingborg
tel. 042-14 12 11

Flodbergs Mynthandel
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Handelsbolaget Mynt och Medaljer
Sveavägen 96, Fack, 104 32 Sthlm 19
tel. 08-34 34 23

Hirsch Mynthandel AB
Malmskillnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11
371 00 Karlskrona, tel. 0455-813 75

Malmö Mynthandel AB
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattssons Mynthandel
Kungävsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Norrälje Mynthandel
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrtälje, tel. 0176-168 26

Nordisk Varutjänst Nova
Södra Strandgatan 3, Box 40
701 02 Örebro, tel. 019-12 05 11

Myntaffären Numis
Vallgatan 1, Box 2332
403 15 Göteborg, tel. 031-13 33 45

Soj Mynt AB
Mäster Samuelsgatan 25
111 44 Sthlm, tel. 08-21 17 70

Svea Mynt & Frimärkshandel AB
Stureplan 4, Box 5358
102 46 Stockholm, tel. 08-10 03 85/95

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Peo Mynthandel AB
Drottninggatan 29, Box 16 245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynthandel AB
Mäster Samuelsgatan 25, Box 7003
103 81 Sthlm, tel. 08-21 42 65

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel
Renstiernas Gata 29, Box 11 080
100 61 Sthlm, tel. 08-44 82 81

I. Wallin Myntgalleri AB
Stora Nygatan 14, 111 27 Sthlm
tel. 08-20 27 51

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42, 111 20 Sthlm
tel. 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 5132, S-102 43 Stockholm

Säkra slantar

Har du Skandias hemförsäkring kan du till en låg kostnad teckna en tilläggsförsäkring för mynt- och sedelsamlingar.

Försäkringen gäller för samlingar som du har i din bostad eller i bankfack. Den gäller även om du har med dig samlingen eller delar av samlingen t ex på resa, men ersättningen är då begränsad.

Du får ersättning för skador genom t ex brand, inbrott, rån eller trafikolycka.

Kontakta ditt Skandiakontor så får du veta mer.

SKANDIA

ÅRTALSFÖRTECKNINGEN "HG" 1979

UTKOMMER I DECEMBER, NU ÖVER 400 SIDOR

AUKTION 9 DEN 11 NOVEMBER KL. 10

OMFATTAR SVENSKA MYNT, MEDALJER, SEDLAR SAMT UTL. GULDMYNT

bl. a. Riksdalrar 1544, 1545, 1559, 1561, 1567, 1578, 1595, 1599, 1603, 1610, 1617, 1632, 1644, 1652, 1654, 1707, 1713. . . .

30 objekt GUSTAV VASA, mer än 30 objekt KARL IX, många plåtmynt med 8 daler 1659 i spetsen. Över 60 OSKAR II - mynt kv. 01å0-0 spgl.
Över 160 GUSTAV V - mynt kv. 01å0-0 spgl.

AUKTION 10 DEN 11 NOVEMBER KL. 17

OMFATTAR DRYGT 100 OBJEKT SVENSK OCH UTLÄNDSK LITTERATUR

Auktionskatalogerna som utkommer i mitten av oktober rekvideras enklast genom insättande av kr 20:— på vårt postgirokonto nr 70 26 86-7.

HIRSCH MYNTHANDEL AB

Malmkillnadsgatan 29, 111 57 Stockholm, 08-11 05 56, 21 34 59

PRISGUIDE
ÖVER

B. Ahlström
Y. Almer
J-E. Selin

SVERIGES MYNT 1818- 1978

VÄRDERINGSPRISER 1979

Prisguide över

SVERIGES MYNT 1818-1978

NY UPPLAGA
NU I FICKFORMAT (A 6)

Värderingspriser 1979
Skr 12.50 inkl. moms + porto

FINNS HOS ER MYNTHANDLARE

eller

NUMISMATISKA
BOKFÖRLAGET AB

Box 7729 • 103 95 Stockholm

Vad vill du läsa om i MYNT- KONTAKT?

Vi vill gärna låta våra läsare i skilda delar av landet få komma till tals i MYNTKONTAKT.

Om du tycker att ett visst numismatiskt ämne bör behandlas i form av en artikel i

MYNTKONTAKT, så skicka in ditt förslag till tidskriftens redaktion Svenska Numismatiska Föreningen

Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM.

Vi vill i detta sammanhang påpeka, att artiklar i MYNTKONTAKT måste vara avfattade på svenska, danska eller norska.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa ehdotuksensa suomeksi. Me käänämme mielellämme ehdotukset suomesta ruotsiksi.

Många av våra läsare har haft vänligheten att skriva till oss och föreslå ämnen till behandling. I åtskilliga fall har det emellertid varit fråga om omfattande ämnen, som för att bli nöjaktigt behandlade skulle kräva en lång serie av artiklar. Det är svårt för en tidskrift som MYNTKONTAKT att lämna utrymme för sådana långa artikelsier. Däremot skall Svenska Numismatiska Föreningens styrelse gärna undersöka, om inte flera av de föreslagna ämnena med fördel kan behandlas i föreningens serie *Smärre skrifter*. Problemet är att finna författare, som har tid och kunskaper.

Samlarmynt 1976-77 års myntset

Svenska Numismatiska Föreningen har möjlighet att försälja ett begränsat antal av nedannämnda samlarmynt från vårt eget land och från våra nordiska grannländer. Berättigade att göra inköp är *endast* medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och i övriga föreningar anslutna till Nordisk Numismatisk Union samt i föreningar (klubbar) anslutna till Svenska Numismatiska Föreningen.

Sverige

1977 års myntset kr. 20:—

Danmark

1976 års myntset skr. 25:—

1977 års myntset skr. 22:—

Norge

1977 års myntset skr. 33:—

Finland

1976 års ord. myntset kr. 25:—

1977 års ord. myntset kr. 22:—

10 markkaa 1977 jubileum kr. 65:—

25 markkaa 1977 jubileum kr. 55:—

Till ovannämnda priser kommer porto. Beställningar insändes till Svenska Numismatiska Föreningens kansli, Östermalmsgatan 81, 114 50 STOCKHOLM.

ÅRETS NYHET!

SVERIGES SEDLAR

Swedish Banknotes

Del 1 — Part 1

Stockholms Banco

Sveriges Rikes Ständers Bank

Sveriges Riksbank

Komplett årtalsförteckning 1657-1978
med värderingspriser 1979
alla typer avbildade

A 5 format 120 sidor

Skr 29.75: — inkl. moms + porto

FINNS HOS ER MYNTHANDLARE

eller

NUMISMATISKA
BOKFÖRLAGET AB

Box 7729 • 103 95 Stockholm

RECENSIONER

Uno Barner Jensen: *Trankebar-mønter ca. 1620-1845* (P. Flensborgs forlag, Gentofte, Danmark, 1978). 47 s. illustrationer i texten. 58 dkr inkl. moms.

Den danska kolonin Trankebars mynt har begåvats med ytterligare en specialkatalog, den fjärde under loppet av 80 år. 1895 utkom Bergsøes "Trankebar-mønter", 1948 Funck-Rasmussens "Beskrivelse af danske mønter fra Trankebar" och 1974 Gray's "Tranquebar, a guide to the coins of Danish India"; då har ej Trankebaravsnittet i Schous verk medräknats. Förklaringen till alla dessa verk ligger i att det till skillnad mot många andra myntserier ständigt framkommer nya typer och varianter, och att tidigare författares beskrivningar och uppfattningar har måst revideras på ett flertal punkter.

För specialsamlaren utgör onekligen mynten från den lilla danska kolonin vid Coromandel ett fascinerande område med möjligheter till många upptäckter. Inom denna serie betingar dessutom många rariteter förhållandevis rimliga priser.

I den nya katalogen är — liksom i Gray's verk — alla mynt försedda med värderingspriser, med undantag för de extremt rara numren. Gray's värderingar saknade dock, liksom fallet är i många amerikanska specialkataloger, helt anknytning till verkligheten. Jensens katalog innehåller värderingar i två kvalitéer (1+ och 1-) för blymynten från Christian IV och Frederik III, där efter i tre kvalitéer (1+, 1 och 1-). En hastig jämförelse ger vid handen, att priserna är i stort sett realistiska. Skillnaden är, mycket riktigt, stor mellan kvalitéerna i blymyntserien; de påträffas sällan i bra skick. Jag undrar dock om inte silvermynten från 1700- och 1800-talen prissatts för högt i dåligt skick. Ett vackert exemplar av de vanligaste 2-royalinerna är säkert värt 900 dkr, men är 400 dkr för en 1-helt försvarbart? Bokens största förtjänster är emellertid dels överskådligheten, dels de utmärkta illustrationerna. Av naturliga skäl vore det mindre lyckat att använda fotografier i detta sammanhang, då dessa knappast skulle ge en god uppfatt-

ning av mynttypernas utseende. I stället har författaren gjort teckningar av varje enskild typ. Även i Gray's verk är de flesta illustrationer teckningar, men där av betydligt sämre kvalitet; de är alltför schematiska.

Jensens katalog innehåller i övrigt även tabeller med motsvarande nummer i Funck-Rasmussens och Gray's verk, vilket naturligtvis underlättar användandet betydligt. Vad som dock definitivt inte underlättar användandet för den utländska publik, som boken uppenbarligen också riktar sig till, är avsaknaden av en förklaring av de olika kvalitetsgraderna och deras engelska motsvarigheter. Detta med tanke på det förvånansvärt stora antalet handlare och samlare, som inte är bekanta med det skandinaviska kvalitetssystemet. Detta är dock bara en liten bock i kanten för en i övrigt utmärkt bok.

Bengt Hemmingson, Genève

Filip Härenstam: *Vad kan man utläsa av inskriften på ett mynt?* Skånes Numismatiska Förening. Småskrifter nr.1. Malmö 1978. 19 sid.

Skånes Numismatiska Förening, vår systerorganisation inom Nordisk Numismatisk Union, har gett ut det första häftet i en serie småskrifter. Författaren är överingenjör Filip Härenstam; Malmö. Innehållet är ett föredrag, som denne hållit inför Skånes Numismatiska Förening den 24 april 1975, vilket föredrag upprepades i Stockholm inför Svenska Numismatiska Föreningen den 24 november 1976. Det är trevligt, att det nu föreligger i tryck. Här står mycket om både elementära och mera avancerade problem, och både gamla och nya samlare har glädje av innehållet. Härenstams framställning uppmuntrar till vidare studier, och det som omtalas under rubrikerna, t.ex. myntherrens titel och valspråk, myntens valör, myntort och inte minst "övriga tecken", är ägnat att ge samlaren mersmak. Den ligger helt i linje med Svenska Numismatiska Föreningens idé att myntsamlandet inte är något självändamål utan ett medel att skaffa sig kunskaper inom numismatiken.

Tyvärr finns skriften f.n. inte till salu. Den är endast avsedd för medlemmarna i Skånes Numismatiska Förening, som fått den i gåva av sin förening.

Bertel Tingström

Ny prefekt för UUMK

Till ny prefekt för Uppsala universitetets myntkabinett i stället för framlidne professor Sture Brunnsåker (se förra numret av MYNTKONTAKT sid. 192) har konsistoriet utsett professorn i konstvetenskap *Allan Ellenius*.

Myntets dag 1978

Såsom enda organisation för myntsamlare deltog Svenska Numismatiska Föreningen i *Myntets dag -78*, som ägde rum söndagen den 1 oktober i år i Blå Hallen i Stockholms Stadshus.

På denna myntmässa, som hade arrangerats av Sveriges Mynthandlars Förening, hade Svenska Numismatiska Föreningen jämte föreningens tidskrift MYNTKONTAKT en utställning (se förra numret av MYNTKONTAKT sid. 194).

Denna myntmässa rönt livligt intresse från samlarnas sida. Svenska Numismatiska Föreningen kan med tillfredsställelse notera, att många mässbesökare begagnade tillfället att skaffa sig numismatisk litteratur, inte minst vår tidskrift MYNTKONTAKT.

Svenska Numismatiska Föreningen

Föreningar anslutna till Nordisk Numismatisk Union

Dansk Numismatisk Forening
Bakkegårds Allé 7
DK-1804 KØBENHAVN V.

Norsk Numismatisk Forening
Stortingsgaten 8
OSLO 1.

Numismatiska Föreningen i Åbo r.f.
Åbo stads historiska museum
Åbo slott
SF-20100 ÅBO 10.

Skånes Numismatiska Förening
Kungsgatan 38 A
S-211 49 MALMÖ.

Suomen Numismaattinen Yhdistys-
Numismatiska Föreningen
i Finland r.y.
PL 124
SF-00161 HELSINGFORS 16

Svenska Numismatiska Föreningen
Östermalmsgatan 81
S-114 50 STOCKHOLM.

ANTIK- KONST- OCH SAMLARMÄSSAN BORÅS-78

Torsdag - Fredag - Lördag - Söndag 9-12 Nov. 1978
Boråsmässan, Box 472, 501 07 Borås Tel. 033/10 11 41

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sveriges Mynthandlares Förening, som arrangerade MYNTETS DAG 1978 i Blå Hallen i Stockholms Stadshus söndagen den 1 oktober i år, kan nu se tillbaka på en i allo lyckad, livligt besökt myntmässa.

Vi kunde glädja oss åt att få god personlig kontakt med samlarna, som visade stort intresse för alla utställarnas montrar.

Vi tackar varmt alla mässbesökare för visat intresse.

Vi har all anledning att tro, att MYNTETS DAG 1979 kommer att bli lika lyckad.

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING. Klubbafnär i Rinnansskolan kl. 19; vid samtliga lotteri och kaffe. 9 november: A. Marmér om svenska sedlar; liten auktion; frågesport. 7 december: föredrag; auktion.

FINSPANGS MYNTKLUBB. Sammanträden sista torsdagen i varje månad. Lokal: Sparbanken, Bergslagsvägen.

FROSTA NUMISMATISKA FÖRENING. Möten med auktion på Fritidsgården i Hörby 26 oktober, 23 november och 21 december kl. 19.30. Visning från kl. 18.30.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING sammanträder på Restaurang Hantverket, Erik Dahlbergsgatan 3, Göteborg, 13 november (årsmöte) och 11 december.

KALMAR MYNTKLUBB. Möten 6 november och 14 december kl. 19. Program: föredrag, museibesök, auktioner. Lokal: SE-Banken, Storgatan, Kalmar. Upplysningar tel. 0480-135 61, 0480-276 77.

KRISTIANSTADSORTENS NUMISMATISKA FÖRENING. Möten med auktion på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad, kl. 19.30: 20 oktober, 24 november och 15 december.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB. Möten 17 oktober, 21 november och 19 december kl. 19.00 på Fritidsgården, Ektorp.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB. Möten: 11 oktober Vasaskolan, Gävle, kl. 19; 11 november Folkets hus, Sandviken, kl. 14; 11 december Folkets hus, Gävle, kl. 19. Program: auktioner, byten. Upplysningar tel. 0267-13 11 77, 0267-27 00 19.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING har sammanträden med auktion 27 oktober och 24 november kl. 19.30 på Sjömansgården, Fiskehamngatan 3, Malmö. Visning från kl. 18.30. Endast medlemmar i förening ansluten till Nordisk Numismatisk Union äger deltaga.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB. Möten med föredrag och auktion andra måndagen i månaderna september 1978 - maj 1979 kl. 19.30 i Söderslättis Sparbanks samlingsal. Upplysningar tel. 0410/345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje. Mötesdagar: 19 oktober, 16 november och 7 december. Lokal: Föreningsgården, Torekällberget, Södertälje. Upplysningar tel. 0755-185 68.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA. Sammanträden i Skandia, Drottninggatan 1, kl. 19.30 18 oktober: föredrag, 20 november: stor auktion, 11 december: föredrag och julfest.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB. Möten med auktion 6 november och 4 december. Lokal: Finnvedens Sparbank, Smålandsstenar. Upplysningar: 0371-322 02, 0371-303 50.

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING. Sammanträden på Restaurang Munken kl. 19.00: 25 oktober, 7 november och 30 november. Myntmessa 19 november.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING. Möten på Örebro läns museum kl. 19.30. 25 oktober: myntauktion, 29 november: program ej bestämt.

SAMLARFÖRENINGEN S:T ERIK, myntsektionen, möten Karlbergsvägen 32 A, Stockholm 12 oktober och 16 november kl. 19.30.

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96
Fack, S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmanngatan
(uppgång Handelshögskolan)
Telefon 08-34 34 23

*Köper • Byter
Säljer • Värderar
Kommissionsuppdrag*

*Mynt • Sedlar
Medaljer • Tillbehör
Numismatisk litteratur*

Öppet: vard. 11—18, lörd. 9—14

2 kr	1913	01	350:—
2 kr	1914	(01/0)	675:—
2 kr	1922	01/0	375:—
2 kr	1926	01	225:—
2 kr	1931	01/0	150:—
2 kr	1934	0	175:—
2 kr	1935	01	60:—
2 kr	1936	01/0	70:—
2 kr	1937	01	175:—
2 kr	1939	01/0	40:—
2 kr	1940	Ändr. 4:a	0
2 kr	1940	Ändr. 4:a	1+
2 kr	1907	Jub.	01/0
2 kr	1921	Jub.	0
2 kr	1921	Jub.	01
2 kr	1932	Jub.	0
2 kr	1932	Jub.	01/0
5 kr	1959	Jub.	0
10 öre	1874	0	900:—
10 öre	1867	01/0	275:—
10 öre	1916/15	0	900:—
10 öre	1936 k. 6:a	0	600:—
5 öre	1919 B	0	425:—
5 öre	1929	0	375:—
5 öre	1941	0	90:—
5 öre	1961 MM U	0	50:—
5 öre	1962	0	20:—
5 öre	1967	0	6:—
2 öre	1867	0	275:—
1 öre	1873 SVF	01/0	1.100:—
1/6 Sk.	1832 m. mantel	0	250:—
4 öre	1771	01/0	1.200:—

O. GIDEGÅRDS MYNTHANDEL

Odengatan 38
Box 19119
104 32 Stockholm 19

Tel. 08-31 13 89

AUKTIONER

14-15 oktober 1978. B. Ahlström Mynthandel AB, auktion nr 18. Hotell Sheraton, Stockholm.

24-25 oktober 1978. Adolph Hess, Luzern, auktion nr 248.

11 november 1978. Hirsch Mynthandel AB, auktion nr 9.

24-25 november 1978. Svenska Numismatiska Föreningens höstauktion, Lokal: Statens Historiska Museer, Storgatan 41, Stockholm.

Endast för medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och övriga föreningar anslutna till Nordisk Numismatisk Union samt för representant för föreningar anslutna till Svenska Numismatiska Föreningen.

Första dagen kl. 18.30: utländska mynt

Andra dagen kl. 14.00: svenska mynt.

1-2 december 1978. Münzhandlung Lanz, Graz, Österrike.

2 december 1978. Svea Mynt & Frimärkshandel AB, Hotell Anglais, Stockholm.

MÄSSOR

15 oktober 1978. CHRISTIANIAMESSEN, frimärks- och myntmässa, i Hotel Scandinavia, Oslo.

9-12 november 1978. BORÅSMÄSSAN, antik-, konst- och samlarmässa.

18-19 november 1978. XENIA myntmässa, Skövde. Arrangör: Samlarföreningen Skaraborgarens Myntsektion.

BRA SVENSKA MYNT

Wisby 1 Sk.	1554	1+	525:--
1/4 öre	1635	1+	145:--
1/4 öre	1635	1/1+	100:--
Kronan	1715	1+/01	365:--
Wett och			
Wapen	1717	1	60:--
1 öre SM	1761	1	35:--
1/4 Skilling	1802	01	160:--
1/4 Skilling	1802	1+	55:--
1 Skilling	1805	1+	150:--
1/2 Skilling	1807	1+	70:--
1/12 Skilling	1808	1+/01	85:--
1/12 Skilling	1812	01/0	235:--
1/12 Riksd	1811	1+	545:--
1 Skilling	1816	01	875:--
1/12 Skilling	1825	1+	55:--
1/4 Skilling	1827	1+	50:--
1/6 Skilling	1830	1+	35:--
1/8 Riksd.Sp.	1831	1?	70:--
1 Skilling B.	1838	1?/1	70:--
1/6 Sk. B.	1839	01	120:--
2 öre	1861	1/1+	45:--
2 öre	1861	1	30:--
1 öre	1861	1+/01	95:--
10 öre	1864	1+	125:--
10 öre	1867	1	60:--
5 öre	1867	01&0	575:--

Full retrurrätt inom 8 dagar.

Maggies Myntshop

Box 7

620 23 Romakloster

Tel.: 0498/505 18 efter 18.00

MYNT KÖPES OCH SÄLJES

BETALAR BRA
FÖR SEDLAR
FÖRE 1930

Håkan Westerlund

Mynthandel

Vasagatan 42

111 20 Stockholm

Tel. 08-11 08 07

Kungl Myntkabinetet, Statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria

Narvavägen 13-17, 2 tr
Stockholm

(Buss nr 42, 44 och 69
till Historiska museerna,
tunnelbana till Karlaplan)

Utställningar:

Svenska mynt från 1000-talet
till nutid,
Mynt från forna svenska
besittningar,
Världens mynt under
25 århundraden,
Sveriges medaljhistoria,
Medaljens konsthistoria

Museet:

Måndag - fredag 11-16
Lördag och söndag 12-17

BILLIGA SMÅMYNT!

1/2 Rdr. Sp.	1833/31	5	1.250:--
1/4 >	1831	7/6	785:--
1/8 >	1831	6	255:--
1/16 >	1835	8	365:--
1/4 >	1846/44	3	465:--
1/16 >	1848	6	85:--
1/16 >	1851	6/7	115:--
2 Sk. Bco.	1853	2	75:--
1/3 >	1853	6	125:--
1/3 >	1855	8/7	95:--
1/6 >	1854 stgl.	9	135:--
25 Öre	1859/57	6	185:--
10 >	1859/57	7/8	185:--
5 >	1857	5	95:--
5 >	1858	6	125:--
5 >	1860/57	5/6	355:--
5 >	1862 stjärna	7	235:--
5 >	1862 >	5	115:--
5 >	1863	8	265:--
5 >	1864/62 delv.stgl	9	435:--
5 >	1872 litet L.A.	5	75:--
2 >	1860	5	215:--
1 >	1870 litet L.A.	9	125:--
1 >	1872 L.A.	8	55:--

Moms ingår. Porto tillkommer.

Myntet i Malmö

St. Nygatan 17
211 37 Malmö
Tel. 040/12 99 30

Det är nu ni skall inventera er myntsamling

●
Kontakta oss för kompletteringar
och byten.

●
Vi betalar bra och köper omgående
äldre nordiska mynt
i god kondition.

SVEA
MYNT & FRIMÄRKSHANDEL AB
STUREPLAN 4 · BOX 5358, S-102 46 STOCKHOLM

TELEFON 08-10 03 85, 10 03 95
BANK: SVENSKA HANDELSBANKEN

